

Sygnatura akt Sygnatura

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział XII Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Magdalena Horbacz

Protokolant: p.o. staż. Joanna Bendlewska

po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2014 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa H. P.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w Ł.

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 61.183,49 zł (sześćdziesiąt jeden tysięcy sto osiemdziesiąt trzy złote 49/100) wraz z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 57.096,49 zł od dnia 10 lutego 2014 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 4.087 zł od dnia 27 sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty,

2. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

3. kosztami procesu obciąża strony stosunkowo: powódkę w 38%, a pozwanego w 62% i z tego tytułu:

a. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1.374,46 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

b. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.253,08 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

c. nakazuje ściągnąć od powódki z zasądzonych roszczeń na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 885,94 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu,

d. nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 3.077,06 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu.

SSO Magdalena Horbacz

Sygnatura akt Sygnatura

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 lutego 2014 r. powódka H. P. wniosła o zasądzenie od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł. kwoty 70.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych w związku ze śmiercią syna S. P. (1) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty; kwoty 20.000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty; kwoty 4.087 zł

tytułem zwrotu kosztów pogrzebu syna wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kwoty 5.160,82 zł tytułem skapitalizowanych odsetek liczonych od kwoty 90.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Nadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego na kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej i opłaty od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że w dniu 29 czerwca 2001 r. doszło do wypadku drogowego, w wyniku którego śmierć poniósł S. P. (1). Sprawca wypadku ubezpieczony był z tytułu odpowiedzialności cywilnej w Zakładzie (...) S.A., którego następcą prawnym jest pozwany. Pozwany wypłacił tytułem zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej powódce H. P. 10.000 zł, która to kwota jest nieadekwatna do doznanej przez powódkę krzywdy. Zmarły, jako najstarszy żyjący syn H. P. pełnił rolę „głowy rodziny” i stanowił dla niej wielkie wsparcie. Nadto, wskutek śmierci syna sytuacja życiowa H. P. znacznie się pogorszyła. Zmarły przekazywał matce pieniądze na jedzenie, opłacenie rachunków, odzież i podręczniki szkolne dla rodzeństwa. Żądanie zwrotu kosztów pogrzebu powódka H. P. uzasadniła niesłusznym potrąceniem z odszkodowania otrzymanego przez powódkę zasiłku pogrzebowego. Powódka wskazała, że termin początkowy kapitalizacji odsetek ustawowych od żądanych sum tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania został oznaczony na dzień następujący po dniu wydania przez pozwaną ostatecznej decyzji w przedmiocie roszczeń powodów. Żądanie przyznania kosztów zastępstwa procesowego w kwocie dwukrotnej stawki minimalnej wynika z charakteru sprawy oraz związanego z nim nakładu pracy pełnomocnika.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) Spółka Akcyjna wniosł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, że jeżeli chodzi o szkody ze zdarzeń zaistniałych przed wejściem w życie uregulowania z art. 446 § 4 k.c., tj. przed dniem 3 sierpnia 2008 r., brak jest podstaw do zastosowania tego przepisu i uwzględnienia roszczeń o zapłatę zadośćuczynienia. Ustawa zmieniająca nie wprowadziła bowiem żadnych przepisów intertemporalnych, a zatem art. 446 § 4 k.c. można stosować tylko do czynów niedozwolonych powstałych po jej wejściu w życie, a to zgodnie z zasadą nieretroakcji ustawy. Pozwany wskazał, że w niniejszej sprawie wypadek komunikacyjny w wyniku którego śmierć poniósł S. P. (2) miał miejsce z dnia 2 lipca 2001 r., a więc przed wejściem w życie art. 446 § 4 k.c. i w konsekwencji nie jest możliwe zasądzenie zadośćuczynienia. Nadto, w ocenie pozwanego, w wyniku śmierci osoby najbliższej nie dochodzi wprost do naruszenia dobra osobistego najbliższej rodziny, gdyż więzi łączące ludzi nie stanowią dobra osobistego – to pojęcie nie uwzględnia interakcji z innymi osobami. Pozwany podniósł również, że dochodzone kwoty są wygórowane i nie odpowiadają stosunkom majątkowym społeczeństwa. W zakresie kosztów pogrzebu pozwany wskazał, że wysokość przyznanego zasiłku pogrzebowego oraz odszkodowania wypłaconego przez zakład ubezpieczeń stanowią równowartość kosztów pogrzebu, a zatem szkoda wynikająca z tego tytułu została całkowicie naprawiona. W ocenie pozwanego także żądanie kosztów zastępstwa procesowego w kwocie przekraczającej stawkę minimalną jest bezpodstawne, gdyż spór nie należy do szczególnie zawiłych ani wymagających większego nakładu pracy pełnomocnika.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 29 czerwca 2001 r. kierujący pojazdem F. (...) o nr. rej. (...) P. S. nie opanował prowadzonego przez siebie samochodu i w miejscowości G. uderzył w przydrożne drzewo. W wyniku zdarzenia kierujący oraz pasażerowie B. Ż. i S. P. (1) ponieśli śmierć, a pasażerowie P. W. i W. Ż. doznali obrażeń ciała. Dochodzenie w sprawie wypadku drogowego, prowadzone pod sygn. (...) przez Prokuraturę Rejonową w Pleszewie zostało umorzone w dniu 20 września 2001 r., wobec śmierci sprawcy.

W dniu zdarzenia jego sprawca był objęty ochroną ubezpieczeniową na mocy zawartej z Zakładem (...) Spółka Akcyjna (obecnie (...) Spółka Akcyjna) umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych.

Okoliczność bezsporna, nadto: informacja o wypadku drogowym z 30.07.2001 r. (k. 20), protokół nr (...) ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy (k. 21-22), postanowienie o umorzeniu dochodzenia (k. 23-25), zeznania powódki (k.172-173)

Pozwany został zawiadomiony o szkodzie w dniu 2 lipca 2001 r. Po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego przyznał i wypłacił na rzecz powódki kwotę 6.000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej i 353 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu. Przyznana kwota tytułem zwrotu kosztów pogrzebu została pomniejszona o 4.087 zł, tj. o kwotę zasiłku pogrzebowego wypłaconego na rzecz H. P..

Pismem z dnia 1 sierpnia 2007 r. powódka zwróciła się o ponowne przeanalizowanie sprawy i przyznania odszkodowania w kwocie 25.000 zł tytułem odszkodowania (pomniejszonego o dotychczas wypłacone odszkodowanie). Pismem z dnia 17 lipca 2013 r. powódka zwróciła się ponownie o zapłatę kwoty 25.000 zł tytułem odszkodowania w związku z pogorszeniem się jej sytuacji życiowej po śmierci syna i o przyznanie kwoty 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci szczególnej więzi rodzinnej, łączącej zmarłego z matką H. P..

W dniu 2 listopada 2007 r. pozwany wydał decyzję o odmowie przyznania odszkodowania ponad wypłaconą już kwotę 6.000 zł. 27 sierpnia 2013 r. pozwany przyznał powódce, jako matce zmarłego, na podstawie art. 448 k.c., zadośćuczynienie w kwocie 10.000 zł.

Okoliczność bezsporna nadto: pismo Zakładu (...) S.A. z 3.12.2001 r. (k. 54), pisma (...) S.A. z 1.08.2007 r. (k. 16-18) i z 17.07.2013 r. (k. 30-39), decyzja (...) S.A. z 2.11.2007 r. (k. 29) i z 27.08.2013 r. (k. 40).

S. P. (1) w chwili śmierci miał 21 lat. W okresie od 1 maja 1999 r. do 31 marca 2001 r. był zatrudniony na umowę o pracę na czas nieokreślony na stanowisku stolarz budowlany, z wynagrodzeniem w ostatnim okresie zatrudnienia w wysokości 1036,66 zł netto. Umowę o pracę z S. P. (1) rozwiązano z przyczyn dotyczących pracodawcy – zmian organizacyjnych. Przez okres dwóch lat przed śmiercią S. P. (1) mieszkał wraz z swoją babcią J. M. (1) w P., przy ulicy (...). S. P. (1) wyprowadził się z mieszkania zajmowanego przez H. P. z uwagi na jej trudną sytuację mieszkaniową. Powódka mieszkała przy ulicy (...) wraz z czwórką dzieci – młodszym rodzeństwem S. P. (1). Mąż powódki J. P. porzucił rodzinę, nie interesował się jej losem i nie wspierał jej materialnie. Sytuacja finansowa powódki była ciężka – nie pracowała i zajmowała się wychowaniem dzieci. S. P. (1) był dla matki wsparciem zarówno w sferze psychicznej – jako najstarszy żyjący syn pełnił niejako funkcję „głowy rodziny” jak i w finansowej. S. P. (1) prawie cały swój wolny czas spędzał z matką i rodzeństwem. Pomagał matce w opiece nad siostrą i braćmi, wykonywał drobne naprawy w mieszkaniu. Zmarły co miesiąc przekazywał powódce pieniądze na jedzenie, opłacenie rachunków, zakup odzieży oraz podręczników szkolnych dla rodzeństwa. W trakcie pobytu w wojsku przesyłał matce swój żołd.

Nagła śmierć syna odbiła się w sposób negatywny na zdrowiu H. P., która załamała się psychicznie i miewała myśli samobójcze. Powódka odczuwała brak wsparcia ze strony najstarszego syna. Bardzo cierpiała po jego stracie i do dnia dzisiejszego nie pogodziła się z jego śmiercią. Aktywność życiowa powódki, w wyniku doznanego szoku, utrzymującego się stresu i obniżonego nastroju uległa znacznemu ograniczeniu.

Po śmierci syna sytuacja materialna powódki uległa poważniejszej, negatywnej zmianie. Powódka nie była w stanie uiścić opłat za mieszkanie i został wobec niej i jej dzieci wydany wyrok nakazujący opuszczenie, opróżnienie i wydanie lokalu położonego w P. przy ulicy (...), stanowiącego własność Wojskowej Agencji Mieszkaniowej. Powódka była wraz z dziećmi zmuszona przeprowadzić się do swojej matki. Wobec powódki toczyło się postępowanie egzekucyjne z wniosku wierzyciela – Wojskowej Agencji Mieszkaniowej o zapłatę kwoty 56.262,11 zł, orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 17 września 2004r., sygn. akt (...). Należność ta stanowiła zaległe opłaty za mieszkanie.

Obecnie powódka pracuje na pół etatu w Jednostce Wojskowej jako pomoc kuchenna z wynagrodzeniem 760zł miesięcznie. Mieszka nadal u matki z synem K. i córką W.. Do dnia dzisiejszego powódka zażywa leki uspokajające.

Dowód: umowa o pracę z 30.04.1999 r. (k. 43-44), lista płac z 10.01.2001 r. (k. 45), informacja o uzyskanych przez podatnika dochodach (k. 46-47), rozwiązanie umowy o pracę z 5.02.2001 r. (k. 48), zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z 27.12.2006 r. (k. 53), świadectwo pracy (k. 49), zeznania powódki (k.172-173), zeznania M. L.(k.172), zeznania J. M. (2)(k.172).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wskazanych dokumentów, zeznań świadków M. L. i J. M. (2) oraz zeznań powódki.

Wskazane wyżej dokumenty prywatne należało uznać za w pełni wiarygodne. Zgodnie z treścią art. 245 k.p.c. dokumenty prywatne stanowią dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Przywołane wyżej dokumenty nie były kwestionowane przez strony, a i Sąd nie znalazł podstaw by czynić to z urzędu.

Sąd dał także wiarę zeznaniom powódki oraz świadków M. L. i J. M. (2). Zeznawali na okoliczność sytuacji życiowej i majątkowej powódki przed śmiercią i po śmierci syna, jej relacji ze zmarłym oraz reakcji na śmierć S. P. (1). Zeznania te były spontaniczne i spójne. Nie zostały też zakwestionowane przez stronę pozwaną.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie powódka dochodziła od pozwanego zapłaty kwoty po 70.000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w związku ze śmiercią S. P. (1).

Zgodnie z treścią art. 446 § 4 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Zgłoszone w niniejszej sprawie żądanie zadośćuczynienia nie mogło jednak znaleźć podstawy prawnej w tym przepisie. Omawiany przepis został bowiem dodany do przepisów kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 116 poz. 731), która weszła w życie w dniu 3 sierpnia 2008 r. Wypadek i śmierć S. P. (1) miały natomiast miejsce w dniu 29 czerwca 2001 r., a więc w czasie kiedy przedmiotowe uregulowanie jeszcze nie obowiązywało. W tej sytuacji uznać należało, że żądanie powodów nie mogło być oparte na art. 446 § 4 k.c., skoro związane jest ono ze zdarzeniem, które miało miejsce przed wejściem wskazanego przepisu w życie. Wskazać przy tym należy, że stanowisko to jest w pełni akceptowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok SN z dnia 25 maja 2011 r. sygn. II CSK 537/10; wyrok SN z dnia 10 listopada 2010 r. sygn. II CSK 248/10).

Zgłoszone przez powódkę żądanie zadośćuczynienia w związku ze śmiercią osoby bliskiej mogło być natomiast oparte na podstawie przepisów o ochronie dóbr osobistych. Ugruntowane jest już bowiem w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko, że podstawą prawną żądania zasądzenia zadośćuczynienia za krzywdę związaną ze śmiercią najbliższego członka rodziny, która miała miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r., jest art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. (por. uchwała SN z dnia 22 października 2010 r. sygn. III CZP 76/10; uchwała SN z dnia 13 lipca 2011 r. sygn. III CZP 32/11; wyrok SN z dnia 11 maja 2011 r. sygn. I CSK 621/10; wyrok SN z dnia 25 maja 2011 r. sygn. II CSK 537/10). Należy podzielić stanowisko Sądu Najwyższego, że śmierć osoby najbliższej powoduje naruszenie dobra osobistego osoby związanej emocjonalnie ze zmarłym. Zauważyć należy, że katalog dóbr osobistych określony w art. 23 k.c. ma charakter otwarty. W orzecznictwie i w piśmiennictwie przyjmuje się zgodnie, że ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c. objęte są wszelkie dobra osobiste rozumiane jako pewne wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym są uznawane za doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. Trudno byłoby znaleźć argumenty sprzeciwiające się zaliczeniu do tego katalogu także więzi rodzinnych. Więzy te stanowią fundament prawidłowego funkcjonowania rodziny i podlegają ochronie prawnej (art. 18 i 71 Konstytucji RP, art. 23 k.r.o.). Wiąż rodzinna odgrywa doniosłą rolę ponieważ zapewnia członkom rodziny poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące sferę materialną i niematerialną, gwarantuje wzajemną pomoc. Prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi zatem dobro osobiste. Skoro dobrem osobistym w rozumieniu art. 23 k.c. jest kult pamięci osoby zmarłej, to - a fortiori - może nim być także więź między osobami żyjącymi (por. uchwała SN z dnia 22.10.2010 r., III CZP 76/10). Oczywiście, jak zauważył to Sąd Najwyższy nie każdą

więź rodzinną należy automatycznie zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból, cierpienie, rodzi poczucie krzywdy (por. uchwała SN z dnia 13 lipca 2011 r. sygn. III CZP 32/11).

W orzecznictwie sądowym i doktrynie zostały wypracowane kryteria ustalania zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych (art. 23 i art. 24 w zw. z art. 448 k.c.). Sąd orzekając w przedmiocie takiego żądania musi wziąć pod uwagę kompensacyjny charakter zadośćuczynienia i rodzaj naruszonego dobra - ciężar gatunkowy poszczególnych dóbr osobistych nie jest bowiem jednakowy i nie wszystkie dobra osobiste zasługują na jednakowy poziom ochrony za pomocą środków o charakterze majątkowym. Ponadto, sąd musi zbadać nasilenie złej woli sprawcy oraz celowość zastosowania tego środka. Przekłada się to zarówno na możliwość zasądzenia zadośćuczynienia w konkretnej sprawie, jak i na jego wysokość.

Na rozmiar krzywdy spowodowanej naruszeniem dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rola w rodzinie pełniona przez osobą zmarłą, stopień w jakim pokrzywdzony będzie musiał się znaleźć w nowej rzeczywistości, wiek pokrzywdzonego (por. wyrok SN z dnia 3 czerwca 2011 r. sygn. III CSK 279/10).

W niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości, że na skutek wypadku i śmierci S. P. (1) zostało naruszone dobro osobiste powódki - matki zmarłego - prawo do życia w rodzinie. Na skutek śmierci S. P. (1) doszło bowiem do przedwczesnego zerwania więzi rodzinnych łączących zmarłego z powódką. Wobec powyższego zgłoszone przez H. P. żądanie zasądzenia zadośćuczynienia zasługiwało na uwzględnienie co do zasady.

Przystępując do ustalenia wysokości należnego powódce zadośćuczynienia w pierwszej kolejności odnieść się należało do ciężaru gatunkowego naruszonego dobra osobistego powódki. Oceniając ciężar gatunkowy tego dobra w porównaniu z innymi uznać należało, że jego naruszenie stanowi daleko większą dolegliwość psychiczną dla członka rodziny zmarłego niż w przypadku innych dóbr osobistych, a jego skutki rozciągają się na całe dalsze życie.

Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia należnego powódce należało mieć na uwadze, że na skutek śmierci S. P. (1) doszło do nieodwracalnego zerwania silnej więzi rodzinnej łączącej H. P. ze zmarłym. Powódka i jej najstarszy żyjący syn prowadzili wspólne gospodarstwo domowe mimo oddzielnego zamieszkiwania wywołanego bardzo trudnymi warunkami mieszkaniowymi powódki, jak również jej sytuacją życiową. S. P. (1) był niejako „głową rodziny” opuszczonej przez ojca – męża powódki. Relacje H. P. i zmarłego były bardzo dobre, stanowili dla siebie wsparcie. Więzy między powódką a zmarłym była długotrwała i bardzo głęboka. Zerwanie tej więzi nastąpiło zdecydowanie przedwcześnie. W momencie śmierci S. P. (1) miał 21 lat, jego matka była osobą w średnim wieku, wychowującą jeszcze dwóch synów i córkę z małżeństwa z J. P.. Dzieci te były niepełnoletnie i wymagały wsparcia i opieki. Powódka miała zatem prawo oczekiwać, że jej syn będzie dla niej wsparciem i pomocą jeszcze wiele lat. Wskazać również należy na długotrwałość i stopień cierpienia powódki. Zerwanie więzi z synem na skutek jego śmierci było dla powódki ogromnym ciosem. H. P. po śmierci syna załamała się psychicznie, miała myśli samobójcze. Powódka do chwili obecnej nie może pogodzić się ze śmiercią syna. Po śmierci S. P. (1) powódka nie potrafiła się odnaleźć w życiu codziennym, nie radziła sobie z obowiązkami domowymi, które wcześniej wykonywała przy wsparciu syna. Powódka odczuwa brak wsparcia zmarłego.

Jednocześnie jednak należy mieć na uwadze, że powódka ma bliską rodzinę – troje dzieci, siostrę, brata i matkę. W okresie po śmierci syna mogła liczyć na wsparcie swojego rodzeństwa, swojej matki (do której przeprowadziła się po orzeczonej wobec niej eksmisji z mieszkania przy ulicy (...) w P.) a obecnie może liczyć na wsparcie swoich pełnoletnich dzieci i na pomoc z ich strony. Zwrócić należy także uwagę, że od chwili śmierci S. P. (1) upłynęło 13 lat. Nie ulega wątpliwości, że śmierć syna była dla powódki ogromnym ciosem, jednak jej krzywda związana ze śmiercią najbliższego członka rodziny i cierpienia tym wywołane uległy przez ten czas zmniejszeniu, a nastrój H. P. uległ poprawie.

Mając na uwadze powyższe uznać należało, że stosownym zadośćuczynieniem przyznanym na rzecz powódki będzie kwota 50.000 zł. Uwzględniając kwotę 10.000 zł, wypłaconą już przez pozwanego tytułem zadośćuczynienia, na rzecz powódki należało zasądzić dodatkowo kwotę 40.000 zł. Żądana przez H. P. kwota 70.000 zł była wygórowana.

Zadośćuczynienie w przyznanej wysokości spełnia funkcję kompensacyjną i uwzględnia całokształt okoliczności sprawy, tj. opisaną wyżej sytuację rodzinną i życiową powódki, rozmiar doznanych przez nią cierpień, ciężar gatunkowy naruszonego dobra osobistego.

Odnosząc się do kwestii odpowiedzialności pozwanego ubezpieczyciela w zakresie dochodzonego w niniejszej sprawie roszczenia wskazać należy, że pozwany potwierdził wprawdzie, że właściciel pojazdu, który spowodował przedmiotowy wypadek był ubezpieczony z tytułu odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego w zakładzie pozwanego, jednak powołując się na treść art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, podnosił, że w ramach odpowiedzialności cywilnej sprawcy szkody ponosi on odpowiedzialność tylko za naruszenie dóbr osobistych – życia i zdrowia. Zarzut pozwanego nie zasługiwał na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. 2003r. Nr 124 późn. 1152 z późn. zm.), z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje poszkodowanemu odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też uszkodzenie lub zniszczenie mienia.

Art. 34 ust. 1 przywołanej ustawy należy zatem rozumieć w ten sposób, że odszkodowanie z ubezpieczenia OC posiadacza pojazdu obejmuje wszystkie roszczenia związane ze śmiercią i zgłaszane jako jej następstwo, a nie tylko roszczenia związane z naruszeniem dóbr osobistych zdrowia i życia. W tej sytuacji możliwość dochodzenia od pozwanego ubezpieczyciela zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych – prawa do życia w rodzinie – na skutek śmierci osoby bliskiej nie budzi wątpliwości.

Analizując zasadność roszczenia zgłoszonego przez powódkę w postaci żądania zasądzenia na jej rzecz od pozwanego kwoty 20.000 z tytułu pogorszenia jej sytuacji życiowej trzeba w pierwszym rzędzie zaznaczyć, iż możliwość przyznania, w oparciu o treść przepisu art. 446 § 3 k.c., najbliższym członkom rodziny zmarłego stosownego odszkodowania, służy wyrównaniu uszczerbku majątkowego powstałego w wyniku śmierci osoby najbliższej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi przy tym wątpliwości, iż pogorszenie sytuacji życiowej polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, lecz także na utracie realnej możliwości polepszenia warunków życia. Pogorszeniem sytuacji życiowej jest niewątpliwie śmierć dorastającego syna, na którego pomoc materialną rodzic mógł liczyć w najbliższej przyszłości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1969r., II CR 128/69, publ. OSP 1970/6/122).

Podkreślenia wymaga w tym miejscu, iż pozwany nie kwestionował faktu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powódki H. P. i przed wszczęciem przedmiotowego postępowania wypłacił jej z tego tytułu odszkodowanie w kwocie 6.000 zł.

Rzeczą Sądu w niniejszej sprawie było zatem rozważenie, czy wskazana kwota w pełni zaspokaja uzasadnione roszczenia powódki z tytułu pogorszenia jej sytuacji życiowej, jaka nastąpiła w wyniku śmierci syna S. P. (1).

Zaakcentować należy w tym miejscu, iż w treści przepisu art. 446 § 3 k.c. ustawodawca nie zawarł żadnych wskazówek dotyczących ustalenia wysokości odszkodowania. Użyte sformułowanie o „znacznym pogorszeniu sytuacji życiowej” nadaje jednak odszkodowaniu przewidzianemu w tym przepisie charakter szczególny. Chodzi tu wprawdzie o szkodę o charakterze majątkowym, jednak najczęściej ściśle powiązaną i przeplatającą się z uszczerbkiem o charakterze niemajątkowym, a więc o szkodę często trudną do uchwycenia i ścisłego matematycznie zmierzenia, którą zazwyczaj wywołuje śmierć najbliższego członka rodziny. Taki szczególny charakter szkody rekompensowanej „stosownym”, a nie „należnym” odszkodowaniem oznacza w konsekwencji potrzebę daleko idącej indywidualizacji zakresu świadczenia przysługującego na podstawie art. 446 § 3 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2009r. V CSK 250/09, LEX nr 529732).

W judykaturze podkreśla się nadto, że znaczne pogorszenie sytuacji życiowej uprawnionego w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. zależy od rozmiarów ujemnych następstw o charakterze majątkowym, a także zmian w sferze dóbr niematerialnych uprawnionego wywołanych przez śmierć osoby bliskiej, już istniejących oraz dających się przewidzieć w przyszłości na podstawie zasad doświadczenia życiowego. Jego ocena powinna być oparta na szczegółowej analizie sytuacji osoby uprawnionej z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, które mają wpływ na jej warunki i trudności życiowe, stan zdrowia (w tym jego ewentualne pogorszenie wywołane śmiercią osoby najbliższej) wiek, stosunki rodzinne i majątkowe, a w odniesieniu do małoletnich dzieci dodatkowo wpływają na warunki wychowawcze i na jej porównaniu z sytuacją, w jakiej znalazłby się uprawniony, gdyby nie śmierć osoby bliskiej. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2008 r. III CSK 143/08, LEX nr 470015). Sam ból, poczucie osamotnienia, krzywdy i zawiedzionych nadziei po śmierci dziecka nie stanowią podstawy do żądania odszkodowania. Jeśli jednak te negatywne emocje wywołały chorobę, osłabienie aktywności życiowej i motywacji do przewyższania trudności dnia codziennego, to, bez szczegółowego dociekania konkretnych zdarzeń lub stopnia ich prawdopodobieństwa, można na zasadzie domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.) przyjąć, że pogorszyły one dotychczasową sytuację życiową osoby z najbliższego kręgu rodziny zmarłego. Prawidłowa wykładnia określenia „stosowne odszkodowanie” w art. 446 § 3 k.c. powinno uwzględniać nie tylko okoliczności konkretnej sprawy, ale także wartość ekonomiczną odszkodowania. Musi ono wyrażać taką kwotę, która odczuwalna jest jako realne, adekwatne przysporzenie zarówno przez uprawnionego, jak i z obiektywnego punktu widzenia uwzględniającego ocenę większości rozsądnie myślących ludzi. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2004r., IV CK 445/03, LEX nr 173555).

Odnosząc powyższe do okoliczności rozpoznawanej sprawy należy wskazać, iż zdaniem Sądu kwota 6.000 zł wypłacona powódce dobrowolnie przez ubezpieczyciela przed wszczęciem niniejszego postępowania, zważywszy na ujawnione okoliczności, nie spełnia celu rekompensaty za doznaną krzywdę. Zgromadzony w toku postępowania materiał dowodowy wskazuje, że zmarły, pomimo młodego wieku, realnie przyczynił się do utrzymania matki. Rodzina (powódka H. P. wraz z synami i córką) wspólnie prowadziła gospodarstwo, a S. P. (1) pracował zawodowo i uzyskane w ten sposób dochody przeznaczał na utrzymanie rodziny. Po jego śmierci powódka utraciła pomoc finansową i miała problemy z regulowaniem rachunków. Obecnie rodzina nie może już liczyć ani na psychiczne wsparcie ani na finansową pomoc ze strony S. P. (1). Środki, jakimi po śmierci syna dysponowała H. P. były zatem niewątpliwie mniejsze aniżeli środki, jakimi dysponowała za życia S. P. (1).

Niewątpliwie nadto pogorszenia sytuacji życiowej w rozumieniu przepisu art. 446 § 3 k.c. nie można sprowadzać do prostego zmniejszenia dochodów lub zwiększenia wydatków najbliższych członków rodziny zmarłego. Pojęcie to ma sens o wiele szerszy. Szkody majątkowe prowadzące do znacznego pogorszenia bieżącej lub przyszłej sytuacji życiowej osoby najbliższej zmarłemu są często nieuchwytnie lub trudne do obliczenia. Często wynikają z obniżenia aktywności życiowej i ujemnego wpływu śmierci osoby bliskiej na psychikę i stan somatyczny, co niekiedy przejawia się w konkretnej chorobie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2004r., V CK 269/03, LEX nr 238971).

Z zebranego w niniejszej sprawie materiału dowodowego wynika, iż śmierć syna stanowiła dla powódki życiową tragedię. Nie bez znaczenia pozostaje także fakt, iż powódka w tamtym okresie nie posiadała własnego źródła utrzymania, zajmując się wychowaniem dzieci. Wskutek rozpacy przeżywanej po stracie dziecka powódka utraciła chęć do życia. Prowadzenie domu sprawiło jej trudności, które nie występowały przed wypadkiem, do którego doszło w dniu 29 czerwca 2001 r. H. P., wskutek głębokiej rozpacy która wpłynęła na osłabienie jej aktywności życiowej, nie była także w stanie podjąć zatrudnienia. Śmierć syna, który przekazywał matce środki finansowe na zakup jedzenia, odzieży i opłacenie rachunków wpłynęła zatem na pogorszenie sytuacji H. P. w tym zakresie.

Jednocześnie jednak należy mieć na względzie, iż powódka ma jeszcze trójkę dzieci, z którymi jest blisko związana emocjonalnie i na których pomoc również może liczyć w przyszłości. Biorąc przy tym pod uwagę młody wiek S. P. (1) nie sposób wykluczyć, iż w niedalekiej przyszłości założyłby rodzinę i jej potrzeby zaspokajał w pierwszej kolejności.

Mając na uwadze powyższe, w ocenie Sąd adekwatną kwotą odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci S. P. (1) było 20.000 zł. Mając na uwadze, że pozwany wypłacił już na rzecz powódki kwotę 6.000 zł tytułem odszkodowania, należało zasądzić na rzecz H. P. 14.000 zł.

Zasadne było także domaganie się przez powódkę zasądzenia na jej rzecz kwoty 4.087 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu syna. Zgodnie z treścią art. 446 § 1 k.c. jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, zobowiązany do naprawienia szkody powinien zwrócić koszty leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł. Powódka poniosła koszty związane z pogrzebem w łącznej wysokości 4.440 zł. Kwota ta nie była kwestionowana przez pozwanego. Pozwany pomniejszył natomiast przyznaną H. P. kwotę z tytułu poniesionych kosztów pogrzebu o wypłacony powódce zasiłek pogrzebowy w wysokości 4.087 zł. Takie działanie zakładu ubezpieczeń było niesłuszne. Zwrócić bowiem należy uwagę na uchwałę z dnia 15 maja 2009 r. (sygn. akt III CZP 140/08), w której Sąd Najwyższy w pełnym składzie swej Izby Cywilnej wyraził słuszny pogląd, że zasiłek pogrzebowy przewidziany art. 77 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 z późn. zm.) nie podlega uwzględnieniu przy ustalaniu odszkodowania dochodzonego na podstawie art. 446 § 1 k.c. Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy, zarówno dotychczasowa linia orzecznictwa, jak również zestawienie celów obu rodzajów świadczeń pozwalają bowiem na stanowczą konkluzję o braku możliwości wzajemnego zaliczania świadczeń wypłacanych na podstawie różnych reżimów (tytułów) prawnych. Tym samym pozwany nie mógł pomniejszym przyznanego powódce odszkodowania we wskazanym zakresie.

Podstawę zasądzenia odsetek stanowił przepis art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. W myśl brzmienia przepisu art. 476 k.c. dłużnik dopuszcza się zwłoki, gdy nie spełnia świadczenia w terminie, a jeżeli termin nie jest oznaczony, gdy nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela. Nie dotyczy to wypadku, gdy opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zgodnie natomiast z treścią art. 482 § 1 k.c. od zaległych odsetek można żądać odsetek za opóźnienie dopiero od chwili wytoczenia o nie powództwa, chyba że po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek do dłużnej sumy.

Podkreślenia wymaga w tym miejscu, iż stosownie do treści przepisu art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003r., nr 124, poz. 1152 ze zm.) zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. W przypadku gdyby wyjaśnienie w terminie, o którym mowa w ust. 1, okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego. W terminie, o którym mowa w ust. 1, zakład ubezpieczeń zawiadamia na piśmie uprawnionego o przyczynach niemożności zaspokojenia jego roszczeń w całości lub w części, jak również o przypuszczalnym terminie zajęcia ostatecznego stanowiska względem roszczeń uprawnionego, a także wypłaca bezsporną część odszkodowania (art. 14 ust. 2).

W opinii Sądu fakt, iż pozwany w treści pisma z dnia 27 sierpnia 2013 r., stanowiącym odpowiedź na wezwanie do zapłaty kwoty 25.000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej powódki i kwoty 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia poinformował powódkę o odmowie przyznania wskazanych należności ponad już wypłacone odszkodowanie w kwocie 6.000 zł i zadośćuczynienie w kwocie 10.000 zł, przemawia za przyjęciem, że powódka mogła skutecznie domagać się zasądzenia odsetek za opóźnienie w wypłacie odszkodowania i zadośćuczynienia od wymienionej daty, tj. od 27 sierpnia 2013 r.

Powódka, na podstawie art. 482 § 1 k.c. dokonała skapitalizowania odsetek od żądanych roszczeń od daty 28 sierpnia 2013 r. do dnia 4 lutego 2014 r. Termin początkowy kapitalizacji odsetek ustawowych od żądanych sum tytułem

zadośćuczynienia i odszkodowania został oznaczony na dzień następujący po dniu wydania przez pozwanego ostatecznej decyzji w przedmiocie roszczeń powódki.

Żądanie zasądzenia odsetek od kwoty 4.087 zł tytułem kosztów pogrzebu S. P. (3) było natomiast możliwe od daty wezwania pozwanego do spełnienia tego świadczenia, którym w niniejszej sprawie był pozew. Powódka bowiem przed wytoczeniem powództwa w niniejszej sprawie nie kwestionowała wysokości przyznanych kosztów pogrzebu syna. Pozwany otrzymał odpis pozwu w dniu 27 sierpnia 2014 r., zatem od tego dnia możliwe było domaganie się zasądzenia odsetek od kwoty 4.087 zł.

Mając na uwadze powyższe, Sąd w punkcie 1 wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 61.183,49 zł. Na powyższą kwotę złożyło 40.000 zł tytułem zadośćuczynienia (należna powódce kwota 50.000 zł pomniejszona o już wypłacone na jej rzecz przez pozwanego 10.000 zł), 14.000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenia sytuacji życiowej powódki (należna kwota 20.000 zł pomniejszona o już wypłacone na rzecz powódki 6.000 zł), 4.087 zł tytułem poniesionych kosztów pogrzebu oraz 3.096,49 zł tytułem skapitalizowanych odsetek od wskazanych kwot od dnia 28 sierpnia 2013 r. do dnia 4 lutego 2014 r., wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W punkcie 2 wyroku Sąd oddalił powództwo w pozostałym zakresie, tj. co do żądania zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie 30.000 zł, odszkodowania w kwocie 6.000 zł i skapitalizowanych odsetek od wskazanych kwot od dnia 28 sierpnia 2013 r. do dnia 4 lutego 2014r.

O kosztach procesu w zakresie roszczenia powódki Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. obciążając nimi strony stosunkowo tj. powódkę w 38 %, a pozwanego w 62 %. Powódka żądała kwoty 99.247,82 zł, a zasądzono na jej rzecz kwotę 61.183,49 zł, a zatem wygrała ona proces w 62%, a przegrała w 38%. Wobec tego zasądzono od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.253,08 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego powódki (62% z 3.634 zł, na kwotę tą składało się wynagrodzenie pełnomocnika powódki w kwocie 3.600 zł - § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu - Dz. U. z 2002 r. nr 163 poz. 1349 ze zm., oraz dwie opłaty od pełnomocnictwa po 17 zł). Od powódki na rzecz pozwanego zasądzono kwotę 1.374,46 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego pozwanego (38% z 3.617 zł, na kwotę tą składało się wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego w kwocie 3.600 zł § 6 punkt 6 w/w rozporządzenia i opłata od pełnomocnictwa 17 zł) {punkt 3 a) i b) wyroku}.

Sąd nie znalazł przy tym podstaw do przyznania zwrotu kosztów zastępstwa procesowego pozwanego w wyższej, niż minimalna stawka, wysokości. Wysokość wynagrodzenia należnego radcy prawnemu w poszczególnych rodzajach spraw została określona w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. W myśl § 2 ust. 2 cytowanego rozporządzenia opłata za czynności radcy prawnego nie może być wyższa niż sześciokrotna stawka minimalna ani przekraczać wartości przedmiotu sprawy. Należy jednak mieć na uwadze, że zgodnie z treścią ust. 1 powołanego przepisu zasądzając opłatę za czynności radcy prawnego z tytułu zastępstwa prawnego Sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy pełnomocnika, a także charakter sprawy i wkład pracy pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

W przedmiotowej sprawie, której stopień skomplikowania nie był znaczny pełnomocnik powoda sporządził pozew i raz uczestniczył w rozprawie. Również pozew nie zawierał niestandardowej jak na sprawę o zapłatę treści, wniosków dowodowych lub twierdzeń.

Mając na uwadze, że powódka została zwolniona od kosztów sądowych w postaci opłaty od pozwu w kwocie przewyższającej 1000 zł i w sprawie nie została uiszczona cała należna opłata od pozwu konieczne było orzeczenie na podstawie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) o nieuiszczonych kosztach sądowych. Opłata od pozwu w niniejszej sprawie powinna wynosić 4,963 zł (art. 13 ust 1 ustawy kosztach sądowych w sprawach cywilnych). Mając na uwadze, że powódka przegrała proces w

38% na podstawie art. 113 ust. 2 pkt 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z art. 100 k.p.c. nakazano ściągnąć od niej kwotę 885,94 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu z zasądzzonego roszczenia. Pozwany przegrał proces w 62%, zatem na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c. nakazano ściągnąć od pozwanego kwotę 3.077,06 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu {punkt 3 c) i d) wyroku}.

SSO Magdalena Horbacz